

VÁNDORLÓKÖNYV

Könyvtárban, a „ritkaságok“ sorában böngészve, a kezembe akadt egy több év előtt megszerzett, azóta megtekintetlenül hagyott s a mészalkai „főszolgabíró ur hivatalos távollétében megbizásból“ Tömpe Sándor t. esküdt uram által 1868 június 5-én Fekete István nyirmeggyesi születésű, ref. vallású, 20 esztendő, középtermetű, kerek ábrázatu, fekete haja és szemöldökű, rendes homloku, orru és száju, kékszemű, bajusz- és szalkállatlan, különös „jegyek“-kel nem bíró csizmadiasegéd részére kiállított, fekete papírba kötött vándorlókönyv, melynek címlapján szivalakra kivágott fehér, azaz hogy már régen sárgára változott papírján tulajdonosának jófélé, szintartó feketetintával írott neve olvasható.

Kezembe véve ezt a könyvritkaságot, önkéntelenül is a régi boldog időkre, a céhek korára gondoltam vissza s eszembe jutott a szilágysomlyói csizmadicéhnek 40 esztendőn át volt főmestere, a tiz év előtt 102 éves korában ott elhalt Szász József, aki most 20 éve sokat beszélt nekem a céhek koráról, meg a saját maga vándorlásáról, amelyre 1838-ban indult el s Erdélyen kívül Romániát és Törökországot is beutazva, az apostolok lovain, 1840 őszén érkezett vissza Csörgő-utcai családi házába, hogy ott önállósítsa magát.

Ez a nyirmeggyesi Fekete István is szép utat tett meg az 1868 június 8-ika és 1873 augusztus 24-ike közötti 5 év, 2 hónap és 16 nap alatt, a vándorlókönyvében levő bejegyzések igazolása szerint.

Mielőtt azonban a Pesta segédet utján elkísérnök, hadd szólak ezen jeles vándorlókönyvről, amely Pesten 1861-ben nyomtatott Buczászky Alajosnál, akinek nyomdája az akkori Ósz(ma Szentkirályi)-utca 30. szám alatt, a Szent István Társulat tulajdonába átment, megelőzőleg Rózsa Kálmánné szül. Buczászky Etelka tulajdonát képező, 1880 körül újjáépített ház volt, amely arról is nevezetes, hogy lépcsőházának egyik falára a magyar királyok és kormányzók arckép-

sorozatába lefestette a jó öreg Buszászky a török Abdul Medzsidet is. Ez a galéria ma is látható. Kár, hogy a Budapestet ösmertető könyvek egyikében sincs róla említés.

A vándorlókönyv magyar és német nyelven van nyomva. Magyar szövege a következő:

„Vándorlókönyv, mely a legfőbb Rendelet-hez képest (nach allerhöchster Verordnung) a Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanácsnak 1816-dik évi Julius 16-án 21080-dik szám alatt költ Kegyelmes Rendszabása következtében kiadott. E jelenvaló 48 lapból álló Vándorló-Könyvet jó karban tartozik fentartani annak Tulajdonosa, valamint:

1-szor. Kötelességül tétetik, hogy mindenemü kóborlást, különösen pedig a koldulást kerülje. Ugyazint:

2-szor. Utazását egyedül azon helyekre, ahol mesterségből Mesterek találtnak, terjessze. Ahol munkát nem kap, felsőbbi különös Engedelem nélkül 48 órán felül lenni szabadságában nem áll a Vándorlónak. Ha pedig munkát nem kapván, utazását tovább folytatni kénytelenítették, azon esetben a helybeli Czéh-Mester vagy annak Helytartója, és, ahol Czéhek nem találtnak, egy Mester által ezen Vándorló-Könyvbe jegyzetessék be: vallyon a Vándorló-legénynek találkozott-e légyen munkája, vagy sem? s mely oknál fogva nem akarta ő elvállalni azt? Továbbá:

3-szor. Tiltatik a Vándorlónak felsőbbi különös Engedelem nélkül a Cs. Királyi örökös Tartományokat elhagyni, ellenben igyekezetét oda fordítani tartozik, hogy vándorlása idejét hasznos munkával töltsen s úgy mind erről, mind magaviseletéről azon Mestertől, akinél dolgozott, szokott Bizonyító-Levelet kivenni. Előljáróinak bizonyításait ezen könyvbe beiktatni s egyszersmind a helybeli Előljáróknak előmutatni, hogy az nekie előforduló esetben a betöltött vándorlásáról bizonyosságul szolgálhasson.

Vége: 4-szer. A Nagy Méltóságú Magyar Királyi Helytartó Tanácsnak 1835-dik évi Jan. 25-kén 2055-ös

Bednay Tesztörök mészalkánál kárpitosok. Birtortem: Budapest, VII, Bernad-utca 48. Dembinszky-utca sarok. Telefon: J. 328-76.

gyelmes Intéző-Levele által (laut hoher königl. Statthalerei-Verordnung) tiltatik a Vándorlónak ezen Vándorló-Könyvnek akár mely részében való meghamisítása, vakarása vagy igazítása, mivel ez mint nyilvános csalárdság, kemény büntetést vonzana maga után.

A vándorlókönyv 9-dik oldalán pecsétviaszra nyomott rézpecsét alatt a következő bizonyítvány olvasható: „Ezen Vándor-Könyvnek Tulajdonosa Fekete István csizmadiasegéd ezen mi városunkba Szabó Páll Mester Társunknál munkába dolgozott felszabadulása után 2 évet és 21 heteket, mely idő alatt híven, jámborul, mind egy betsületes segédhez illő módon viselte magát, melyet nevünk aláírásával és czéhünk Petsétjével bizonyítunk. Kelt Nagy Károly, Junius 7-kén. 1868. Czéh-mesterek: Fő: Bartha Mihály M. K. all: Nyusztai Mihály M. K., Bába György M. K. Czéh jegyzője.“

A 11-ik oldalon ez foglaltatik: „Hogy ezen vándorkönyv tulajdonosa Fekete István Csizmadia Segéd a mi Czéhálló társunkál dolgozott egy évet és két hónapot, mely idők lefolytán magát jámborul és erköltsösen viselte, Melyről adjuk ezen törvényes aláírásunkat Czéhünk petsétjével megerősítve. Kelt Kolozsvárt Augusztus 3-án 869. Besztertzei György M. K. Főczéh-mester, Farkas Sándor M. K. Alczéh-mester, Kelész István M. K. Czéh Jegyzője. (Viaszpecsét).“

A 12-ik oldalon ugyanilyen pecsét alatt Ujfalussy főszolgabíró Ópályi okt. 2869. dátummal a vándorlási engedélyt az 1870-dik évi sorozatig (K-val) adja Istvánunknak.

A 13-ik oldal tartalma ez: „Ezen Vándor Könyv tulajdonosa Fekete István Csizmadia segéd öt hónapot és tizenkét napot Kajári Ferenc mester társunknál szorgalmatos munkába töltött és hogy magát illendően becsültesen viselte ezt nevünk aláírásával, szokott pecsétünkkel hitelesen bizonyítottuk. Debreczen, junius 15-kén 1870. Czéh-mesterek: Fő: Al-Bert István M. K., Al: Böszörményi Pál M. K., Czéh Jegyzője: Szabó Mihály M. K.“ (Viszpecsét. Igen szép, jól olvasható kézírás. Az egész bizonyítvány a céhmesterek névaláírásával együtt, akik — ugylátszik — analfabéták valának, a céh-jegyző kezétől származik.)

A 15-ik oldalon a következő „Bizonyítván“ foglaltatik: „Bizonyítván arról, hogy ezen ifjú, neve szerint Fekete István nálunk munkában volt 5 hólnapig és 3 hétig, mely idő alatt magát illendően viselte, elismerjük. Kelt Pesten, 5. Julius 1870. Fő cz. m.: Magyar Gábor M. K., Al cz. m.: Janicsk Károly M. K. Jegyző: Takáts István M. K.“ (Az egész a jegyző kezeirása. Végén rózsaszínű, 8 szegletes papiro, u. n. vizpecsét és egy indigós bélyegző „Pesth. 5./VII“ dátummal.)

A 16-ik oldalon ez áll: „Vor Zeugen hat hier vom 5-ten Juli 870. bis zum heutigen Tage zur Zufriedenheit gearbeitet, Zur Abreise. Wien, den 24-ten August 873. In Abwesenheit des Herrn Vorsther: Walzel mp. (A „Schumacher Genossenschaft in Wien“ bélyegzője.)

Egy kissé különös, hogy egy ugyanazon napon dolgozott Fekete István Pesten és Bécsben (július 5). Lehetetlen, hogy akkor reggeltől délig, akár vonaton, akár hajón Bécsbe juthatott volna. Valószínű, hogy a munkában töltött idő folytonosságának igazolását célozta ezzel a bécsi céh.

A 48 lapból álló jelzett vándorlókönyvnek csak 16 oldala van. A többi hiányzik. Bizonyosan elhányódtak a lapok valahol Nyirmeggyesen, ahol 58 évvel ezelőtt Fekete István letelepedett. Sem a mészalkai ipartestületnél, sem a főszolgabírói hivatalban, sem pedig a nyirmeggyesi községgházán nem sikerült nyomára akadnom annak, hogy ezen vándorlókönyv tulajdonosa megházasodott-e hazatérése után, voltak-e utódai, s hogy ezek valamelyike folytatta-e apjának mesterségét?

Zsilinszky Lajos dr.